

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра іноземних мов

Інститут вищої освіти НАПН України
Київський університет імені Бориса Грінченка
Донбаський державний педагогічний університет
Українська асоціація когнітивної лінгвістики і поетики
Всеукраїнська асоціація з мовного тестування та оцінювання

ЯКІСНА МОВНА ОСВІТА
У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ:
ТЕНДЕНЦІЇ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

*Матеріали I Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(Суми, 23–24 листопада 2017 року)*

Суми
Сумський державний університет
2017

15. Соколова В.Л. Коммуникативная структура англоязычного художественного диалога: на материале англоязычной прозы и драмы XX века: дис. канд. філ. наук: 10.02.04 «Германские языки» / Соколова Вера Леонидовна – М., 2008. – 250 с.
16. Солощук Л. В. Взаємодія вербальних і невербальних компонентів комунікації у сучасному англomовному дискурсі : дис. докт. філ. наук : 10.02.04 «Германські мови» / Солощук Людмила Василівна – К., 2009. – 469 с.

Казанджисєва М. С.

Сумський державний університет

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНІ ПРАВНИЧІ ТЕКСТИ В НАВЧАННІ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Програми підготовки майбутніх юристів, у які входить як навчальна дисципліна мова професійного спілкування, передбачають поглиблення та розширення знань із сучасної літературної мови, формування навичок і вмінь їх подальшого застосування у професійній діяльності правників. Оволодіння мовою права як окремим стильовим різновидом української літературної мови передбачає, крім опанування понятійно-категоріального апарату професії, і знання специфічного в мові права – загальних відомостей про сутність і функції мови права, її стильові та жанрові різновиди; положення чинного законодавства щодо функціонування та розвитку мов в Україні (державної мови, мов національних меншин, мов міжнародного спілкування, мови судочинства тощо). Особливу групу інформації становлять основні поняття юридичного термінознавства, вимоги до називання та дефініцій юридичного терміна; види юридичних термінів; жанри юридичних текстів тощо. У процесі вивчення курсу мова професійного спілкування студенти мають одержати цілісне уявлення про специфіку правничої мови, особливості юридичних текстів, про закони і правила правничого мовлення в усіх його функціонально-стильових різновидах, письмовій та усній формі [1, 2].

Одним з основних прийомів формування вмінь аналізу іншомовних юридичних текстів є метод системного моделювання (визначення умінь сприймання і продукування іншомовних текстів професійного спрямування, аналізу їх жанрів і типів). Студентам-іноземцям, що вивчають юриспруденцію, можуть бути запропоновані

спеціальні тексти, систематизовані на основі метатемного підходу і типу їх комунікативної організації. Метатемний підхід є ефективним методом презентації логіко-сислової структури і змісту юридичних текстів, оскільки дозволяє коректно організовувати спеціальну інформацію, підвищувати рівень усвідомленості операцій і прийомів розумової діяльності та ступінь володіння ними.

Юридичні тексти максимально відповідають вимогам текстуальної «цілісності». Ця категорія тексту виявляється у співвіднесенні типових для кожної конкретної мовленнєвої ситуації складових і типових компонентів змісту (відтворюваних в аналогічних або синонімічних формах). У сфері юридичних текстів усвідомлення цілісності тексту забезпечується не тільки за рахунок дії загальних механізмів «єдності» тексту. Важливу роль відіграє і чітке композиційне членування, що дозволяє говорити про специфіку жанрів. Розглянемо як приклад компонентний склад судової промови як найбільш «варіативного» жанру юридичного мовлення, який пропонується до усвідомлення майбутнім правникам.

Призначенням вступної частини судової промови є донесення до відома суддів сутності та значення справи, позиції доповідача (те, як останній розуміє сутність і значення справи); висвітлення кола питань, які становлять тему звинувачувальної або захисної промови. Вступна частина може містити суспільно-політичну оцінку справи, скоєного злочину тощо; виклад перспективи, у якій буде розглядатися справа; незгоду з точкою зору обвинувачення або захисту; формулювання позиції обвинувачення або захисту у зверненні до суддів тощо.

У головній частині промови характеризується фактичний стан справи; оцінюється доказова база; робляться висновки щодо тих чи інших фактів, що стосуються обвинувачення; обґрунтовується міра покарання; формулюється сутність протистояння між обвинуваченням і захистом тощо. Все це розподіляється в трьох частинах тексту – *narratio* (викладення обставин справи або розповідь про них), *expositio* (зазначення теми та її підрозділів), *probation* (викладення доказів і свідчень).

Завершується судова промова формулюванням остаточних висновків і зверненням до суду.

Якщо студент-іноземець, знаючи основні структурні компоненти певного юридичного жанру, знаходить їх у тексті, класифікує аналізовані тексти відповідно до видів, можна говорити про сформованість текстових умінь. Зрозуміло, що для вироблення і

вдосконалення таких умінь необхідна організована, цілеспрямована робота з різноманітними жанрами правничих текстів.

Ще одним важливим видом завдань, що формують текстові уміння майбутніх правників, є аналіз планів тексту – фонового, сюжетного (в нашому випадку, з огляду на юридичну специфіку, сюжетний план замінюється референтним), авторського. Тексти саме референтного типу становлять основу серед масиву юридичних документів. У таких текстах визначення планів має певну специфіку. Назва тексту зазвичай належить до референтного плану. В текстах референтного типу (для студентів це насамперед навчально-наукові тексти, тексти юридичних документів, судових промов і под., тобто тексти, де за відсутності сюжету наявний предмет мовлення (референт) і представлена його характеристика, а також тексти ділового та публіцистичного характеру) при розподіленні планів тексту на фоновий, референтний і авторський необхідно спочатку визначити предмет мовлення. Якщо це фрагмент судової промови, в якому подається соціальний або психологічний портрет обвинуваченого, предметом мовлення (референтом) є особистість характеризуваної людини; оцінки, асоціації, узагальнення, відступи ліричного або мемуарного характеру, звернення до життєвого або емоційного досвіду, концептуальні положення, зіставлення, порівняння логічно буде віднести до авторського плану. При цьому всі фрагменти довідкового характеру вміщуватиме фоновий план тексту.

Якщо фрагмент судової промови являє собою виклад сутності та обставин судової справи, предметом мовлення (референтом) виступає фабула або сюжет події. Відтак передісторію, матеріали довідкового характеру віднесемо до фонового плану тексту, а коментарі події – до авторського.

Якщо предметом аналізу є протокол, постанова, обвинувальний висновок, предметом мовлення стає головна інформація – факти та події. Звідси рішення у справі (постанова, висновок тощо) відносимо до авторського плану тексту, а все реквізити документа (довідки, обставини створення документа, відомості про посадових осіб, що склали документ) – до фонового плану тексту.

Аналіз планів юридичного тексту – непросте завдання для студентів, яке ускладнюється ще й через те, що в межах одного абзацу і навіть одного речення можуть поєднуватися фоновий і референтний, референтний і авторський, фоновий і авторський плани тексту. Проте така робота з текстовою інформацією сприятиме і

виробленню професійної рефлексії, і підвищенню професійного інтелекту.

Підсумовуючи, зазначимо, що якісна юридична освіта неможлива без комунікативної, тезаурусної, мовленнєвої компетентності, відтак текстоцентричні знання мають бути обов'язковим компонентом навчального контенту для іноземних студентів-правників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артикуца Н. В. Мова і культура правотворчості [Текст] / Артикуца Н. В. // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету. Філологічні науки / [відп. ред. Ю. О. Маркітантов]. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2007. – Вип. 15, т. 1. – С. 115–120.
2. Борисенко В. В. Компетентнісне навчання в контексті мовної підготовки студентів вищої школи / В. В. Борисенко, Н. В. Гагіна // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія Педагогіка і психологія. – 2017. – № 1. – С. 149–154.

Квасова О.Г.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

МОВНЕ ТЕСТУВАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ЗАВДАННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Мовне тестування, яке вже давно знаходиться у центрі уваги освітян зарубіжжя, поступово займає все більш вагоме місце у системі викладання і оцінювання іноземних мов в Україні. Приєднання країни до Болонського процесу і запровадження кредитно-модульної системи вже призвели до докорінних змін у плануванні і організації навчального процесу. Особливої уваги вимагає і реформування системи оцінювання, яке має урахувувати різні види навчальної роботи студентів і наочно та прозоро демонструвати її успішність/неуспішність.

В якості засобу рубіжного контролю іншомовної комунікативної компетенції студентів в українських вишах традиційно обирається модульна контрольна робота, яка за своєю природою є тестом